

Predmet C-530/23 [Baralo]ⁱ**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

17. kolovoza 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sąd Rejonowy we Włocławku (Poljska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

17. kolovoza 2023.

Kazneni postupak protiv:

KP

Predmet glavnog postupka

Kazneni postupak protiv psihijatrijski liječene osobe osumnjičene za posjedovanje opojnih droga i vožnju pod utjecajem tih sredstava.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Tumačenje prava Europske unije u području postupovnih jamstava u pogledu prava da ranjiva osoba ili osoba u ranjivom položaju ima pristup odvjetniku – Usklađenost odredbi nacionalnog prava s pravom Unije – Ovlast ili obveza da se izuzmu iz primjene odredbe nacionalnog prava koje nisu u skladu s direktivama – Mogućnost izravne primjene direktive – Ovlast ili obveza da se u kaznenom postupku izdvoje dokazi prikupljeni protivno odredbama direktiva – Obveze državnog odvjetnika u kontekstu djelotvorne sudske zaštite – Usklađenost s pravom Unije odredbi kojima se ministru pravosuđa dodjeljuje ovlast za davanje obvezujućih naloga državnom odvjetniku – Članak 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije

ⁱ Naziv ovog predmeta je izmišljen i ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

Prethodna pitanja

1. Treba li članak 2. stavak 1. točku (b) i članak 4. stavak 5. te članak 9. u vezi s uvodnim izjavama 18., 19., 24. i 27. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, u vezi sa sadržajem članka 3. stavka 2. točaka (a) i (c) i članka 3. stavka 3. točke (a) Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima, prema tumačenju koje se temelji na sadržaju navedenom u točkama 6., 7., 11. i 13. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku, tumačiti na način da se njima uvodi apsolutno obvezujuće pravilo s izravnim učinkom prema kojem je nedopušteno provođenje mjere u obliku ispitivanja ranjive osobe ili osobe u ranjivom položaju bez sudjelovanja branitelja ako postoje objektivne činjenične pretpostavke za dodjelu pravne pomoći, a istodobno istražno tijelo ne dodjeljuje pravnu pomoć po službenoj dužnosti (ni hitnu ili privremenu) bez nepotrebnog odlaganja i prije nego što tu osobu [ranjivu osobu *in concreto*] ispita policija, drugo tijelo kaznenog progona ili pravosudno tijelo, ili prije provođenja istražnih radnji ili radnji povezanih s prikupljanjem dokaza[?]

2. Treba li članak 2. stavak 1. točku (b) i članak 4. stavak 5. te članak 9. u vezi s uvodnim izjavama 18., 19., 24. i 27. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, u vezi sa sadržajem članka 1. stavka 2. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, prema tumačenju koje se temelji na sadržaju točaka 6., 7., 11. i 13. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku, unatoč činjeničnim pretpostavkama za provođenje trenutnog utvrđivanja, tumačiti na način da nedostatak postupovnog utvrđivanja mogućeg ranjivog položaja ili prepoznavanja da je osoba ranjiva te nemogućnost osporavanja ocjene njezina potencijalno ranjivog položaja i dodjele toj osobi branitelja po službenoj dužnosti bez nepotrebnog odlaganja nisu dopušteni ni u kojem slučaju u predmetima povodom kaznenih djela za koja je propisano oduzimanje slobode, a okolnosti propuštanja identifikacije i dodjele branitelja po službenoj dužnosti moraju biti izravno utvrđene odlukom o nastavku ispitivanja u odsutnosti odvjetnika koja se načelno može pobijati[?]

3. Treba li članak 2. stavak 1. točku (b) i članak 4. stavak 5. te članak 9. u vezi s uvodnim izjavama 18., 19., 24. i 27. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i

okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, u vezi sa sadržajem članka 1. stavka 2. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, prema tumačenju koje se temelji na sadržaju odjeljka 3. točke 7. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku, tumačiti na način da propust države članice da predvidi pretpostavku ranjivosti u okviru kaznenog postupka treba tumačiti na način da se time osumnjičeniku onemogućuje korištenje jamstvene prirode članka 9. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, prema tumačenju koje se temelji na sadržaju točke 11. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku, te su stoga pravosudna tijela dužna u takvoj situaciji izravno primijeniti odredbe direktive[?]

4. U slučaju potvrdnog odgovora na barem prvo, drugo ili treće pitanje, treba li navedene odredbe obiju direktiva tumačiti na način da im se protive nacionalne odredbe kao što su:

(a) članak 301. druga rečenica Kodeksa postępowania karnego (Zakonik o kaznenom postupku) prema kojem se, samo na njegov zahtjev, osumnjičenika ispituje uz sudjelovanje imenovanog branitelja, a nedolazak branitelja na ispitivanje osumnjičenika ne odgađa ispitivanje;

(b) članak 79. stavak 1. točke 3. i 4. Zakonika o kaznenom postupku prema kojem u kaznenom postupku optuženik (osumnjichenik) mora imati branitelja ako postoji opravdana sumnja da je njegova sposobnost shvaćanja značenja djela ili kontroliranja svojih postupaka bila isključena ili znatno ograničena prilikom počinjenja tog djela i kad postoji opravdana dvojba u pogledu toga dopušta li njegovo mentalno zdravlje da sudjeluje u postupku ili da se samostalno i razumno brani[?]

5. Treba li članak 3. stavak 2. točku (a) u vezi s člankom 3. stavkom 3. točkom (b) Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima, u vezi s načelom nadređenosti i izravnog učinka direktiva, tumačiti na način da se njima nalaže istražnim tijelima, sudovima i svim državnim tijelima da izuzmu iz primjene odredbe nacionalnog prava koje nisu u skladu s Direktivom, kao što su one navedene u četvrtom pitanju, i slijedom toga, zbog isteka roka za prijenos, nacionalnu odredbu zamijene navedenim odredbama Direktive koje imaju izravan učinak[?]

6. Treba li članak 2. stavak 1. točku (b) i članak 4. stavak 5. te članak 9. u vezi s uvodnim izjavama 19., 24. i 27. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga tumačiti na način da su, u slučaju nedonošenja odluke o dodjeli pravne pomoći ili u slučaju njezine nedodjele po službenoj dužnosti ranjivoj osobi ili osobi u pogledu koje postoji pretpostavka ranjivosti u skladu sa sadržajem odjeljka 3. točke 7. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku (2013/C 378/02), a zatim zbog istražnih radnji koje uz sudjelovanje takve osobe provodi policijsko tijelo ili drugo tijelo kaznenog progona, uključujući radnje koje se ne mogu ponoviti pred sudom, nacionalni sud koji razmatra predmet u kaznenom postupku i sva druga državna tijela koja provode zakon u kaznenom postupku (odnosno istražna tijela) dužni **izuzeti iz primjene odredbe nacionalnog prava koje nisu u skladu s Direktivom**, kao što su one navedene u četvrtom pitanju, i slijedom toga, zbog isteka roka za prijenos, nacionalnu odredbu zamijeniti navedenim odredbama Direktive koje imaju izravan učinak[,] čak i kada je takva osoba nakon završetka istrage i nakon što je državni odvjetnik podnio sudu optužnicu imenovala branitelja po vlastitom izboru[?]

7. Treba li članak 2. stavak 1. točku (b) i članak 4. stavak 5. te članak 9. u vezi s uvodnim izjavama 19., 24. i 27. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga u vezi sa sadržajem članka 1. stavka 2. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, prema tumačenju koje se temelji na sadržaju točaka 6., 7., 11. i 13. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku, tumačiti na način da je **država članica dužna osigurati da se odmah utvrdi i prepozna ranjivi položaj osumnjičenika te pravnu pomoć po službenoj dužnosti osumnjičenicima ili optuženicima u kaznenom postupku za koje postoji pretpostavka ranjivosti ili ranjivog položaja, a ta je pomoć obvezna i kada nadležno tijelo nije zatražilo mišljenje neovisnog stručnjaka u pogledu ocjene težine ranjivog položaja, potreba ranjive osobe i primjerenosti svih mjera poduzetih ili izrečenih ranjivoj osobi, sve do pravilne ocjene neovisnog stručnjaka[?]**

8. U slučaju potvrdnog odgovora na sedmo pitanje, treba li navedene odredbe Direktive i Preporuke Komisije tumačiti na način da im se **protivi nacionalna odredba kao što je članak 79. stavak 1. točke 3. i 4. Zakonika o kaznenom postupku**, u skladu s kojim u kaznenom postupku optuženik mora imati branitelja **samo** ako postoji opravdana sumnja da je njegova sposobnost shvaćanja značenja djela ili kontroliranja svojih postupaka bila isključena ili znatno ograničena prilikom počinjenja tog djela i kad postoji opravdana dvojba u pogledu toga

dopušta li njegovo mentalno zdravstveno stanje da sudjeluje u postupku ili da se samostalno i razumno brani[?]

9. Treba li članak 2. stavak 1. točku (b) i članak 4. stavak 5. te članak 9. u vezi s uvodnim izjavama 19., 24. i 27. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, u vezi sa sadržajem članka 1. stavka 2. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, prema tumačenju koje se temelji na sadržaju točaka 6., 7., 11. i 13. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku, te načelo pretpostavke ranjivosti tumačiti na način da su **nadležna tijela (državno odvjetništvo, policija), najkasnije prije prvog ispitivanja osumnjičenika koje provodi policija ili drugo nadležno tijelo, dužna odmah postupovno utvrditi i prepoznati ranjivi položaj osumnjičenika u kaznenom postupku i osigurati mu dodjelu pravne ili hitne (privremene) pomoći te odustati od ispitivanja osumnjičenika sve dok se osobi ne dodijeli pravna pomoć po službenoj dužnosti ili hitna (privremena) pomoć**[?]

10. U slučaju potvrdnog odgovora na deveto pitanje, treba li članak 2. stavak 1. točku (b) i članak 4. stavak 5. te članak 9. u vezi s uvodnim izjavama 19., 24. i 27. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, u vezi sa sadržajem članka 1. stavka 2. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, prema tumačenju koje se temelji na sadržaju točki 6., 7., 11. i 13. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku, tumačiti na način da se njima državama članicama nalaže obveza da u svojem nacionalnom pravu jasno naznače temelje i kriterije za bilo kakva privremena odstupanja od trenutnog utvrđivanja i prepoznavanja ranjivog položaja osumnjičenika u kaznenom postupku i osiguravanja da mu se dodjeli pravna ili hitna (privremena) pomoć, a sva eventualna odstupanja moraju biti proporcionalna, vremenski ograničena i ne smiju povređivati načelo poštenog suđenja te bi pritom trebala imati postupovni oblik odluke o odobrenju privremenog odstupanja protiv koje bi stranka načelno mogla zahtijevati da tu odluku preispita sud[?]

11. Treba li članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a i članak 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima u vezi s člankom 3. stavkom 2. točkom (a) i člankom 3. stavkom 3. točkama (a) i (b) Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na

komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima, u vezi s člankom 1. stavkom 2. i uvodnom izjavom 27. te u vezi s člankom 8. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, tumačiti na način da, ako postupovno tijelo propusti dodijeliti i utvrditi razloge za odustajanje od odluke o dodjeli pravne pomoći osobi za koju postoji pretpostavka ranjivog položaja i/ili ranjivosti (u skladu sa sadržajem točaka 7. i 11. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku), ta osoba ima pravo na djelotvoran pravni lijek, a njime treba smatrati institut nacionalnog postupovnog prava predviđen člankom 344.a Zakonika o kaznenom postupku kojim se nalaže da se predmet vrati državnom odvjetniku kako bi:

- (a) istražno tijelo provelo postupak utvrđivanja i prepoznavanja ranjivog položaja osumnjičenika u kaznenom postupku;
- (b) se osumnjičeniku omogućilo da se savjetuje s braniteljem prije prvog ispitivanja;
- (c) se provelo ispitivanje osumnjičenika u prisutnosti branitelja uz audiovizualno snimanje samog ispitivanja;
- (d) se branitelju omogućio uvid u spise te kako bi se omogućilo da ranjiva osoba i odvjetnik koji je imenovan po službenoj dužnosti ili odvjetnik kojeg je imenovao osumnjičenik podnesu eventualne dokazne prijedloge[?]

12. Treba li članak 4. Povelje Europske unije o temeljnim pravima u vezi s člankom 6. stavkom 1. i člankom 2. Ugovora o Europskoj uniji te članak 6. stavak 3. Ugovora o Europskoj uniji u vezi s člankom 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda od 4. studenoga 1950. potpisane u Rimu, a zatim izmijenjene Protokolima br. 3., 5. i 8. i dopunjene Protokolom br. 2., u vezi s pretpostavkom ranjivog položaja u skladu sa sadržajem točke 7. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku, tumačiti na način da ispitivanje osumnjičenika koje policijski službenik ili druga osoba ovlaštena za provođenje istražnih radnji provede u psihijatrijskoj bolnici a da pritom ne uzme u obzir stanje nesigurnosti, i u okolnostima u kojima je posebno ograničena sloboda izražavanja i postoji svojevrsna psihička bespomoćnost te u odsutnosti odvjetnika predstavlja nečovječno postupanje i kao takvo u potpunosti diskvalificira tu postupovnu radnju ispitivanja kao protivnu temeljnim pravima Unije[?]

13. U slučaju potvrdnog odgovora na dvanaesto pitanje, treba li odredbe navedene u dvanaestom pitanju tumačiti na način da ovlašćuju (odnosno obvezuju) nacionalni sud koji razmatra predmet u kaznenom postupku obuhvaćenom područjem primjene Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i

okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, u vezi s točkom 7. Preporuke Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku i područjem primjene Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima, i sva druga tijela kaznenog postupka koja poduzimaju postupovne radnje da **izuzmu iz primjene odredbe nacionalnog prava koje nisu u skladu s Direktivom**, uključujući osobito izuzimanje članka 168.a Zakonika o kaznenom postupku, i slijedom toga, zbog isteka roka za prijenos, nacionalnu odredbu zamijene navedenim odredbama Direktive koje imaju izravan učinak, čak i kada je takva osoba nakon završetka istrage i nakon što je državni odvjetnik podnio sudu optužnicu imenovala branitelja po vlastitom izboru[?]

14. Treba li članak 2. stavak 1. točku (b) i članak 4. stavak 5. te članak 9. u vezi s uvodnim izjavama 19., 24. i 27. Direktive (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, u vezi s člankom 3. stavkom 2. točkama (a), (b) i (c) te članak 3. stavak 3. točku (b) Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima, u vezi s člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a i načelo djelotvornosti u pravu Europske unije tumačiti na način da državni odvjetnik koji postupka u fazi koja prethodi sudskom postupku u kaznenom predmetu treba poštovati zahtjeve iz Direktive 2016/1919 koji imaju izravan učinak i time osigurati da osumnjičeniku ili optuženiku obuhvaćenom zaštitom te direktive bude zajamčena djelotvorna pravna zaštita u bilo kojem od sljedećih trenutaka, ovisno o tome koji je od njih najraniji:

- (a) prije nego što ih ispita policija ili drugo tijelo zaduženo za provedbu zakona ili pravosudno tijelo;
- (b) nakon istražne radnje ili radnje prikupljanja dokaza koju u skladu sa stavkom 3. točkom (c) Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. izvršavaju istražna ili druga nadležna tijela;
- (c) bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode (što podrazumijeva i boravak u psihijatrijskoj bolnici), a kada je to potrebno, dužan je izuzeti iz primjene eventualne naloge nadređenih državnih odvjetnika ako je uvjeren da bi postupanje u skladu s njima naštetilo djelotvornoj obrani osumnjičenika za kojeg postoji pretpostavka ranjivosti i ranjivog položaja, uključujući njegovo pravo na pošteno suđenje ili drugo pravo koje mu se dodjeljuje Direktivom 2016/1919 u vezi s Direktivom 2013/48/EU[?]

15. U slučaju potvrdnog odgovora na četrnaesto pitanje, treba li članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a kojim se utvrđuje načelo djelotvorne pravne zaštite, u vezi s člankom 2. UEU-a i u vezi s načelom poštovanja vladavine prava, kako ga se tumači u sudskoj praksi Suda (vidjeti presudu Suda od 27. svibnja 2019. u predmetu C-508/18) te načelom neovisnosti sudaca iz članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a i članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, kako ih se tumači u sudskoj praksi Suda (vidjeti presudu od 27. veljače 2018., Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117), tumačiti na način da se tim **načelima, s obzirom na mogućnost da glavni državni odvjetnik ili nadređena državna odvjetništva izdaju obvezujuće naloge kojima obvezuju podređene državne odvjetnike da izuzimaju iz primjene odredbe unije koje imaju izravan učinak ili kojima otežavaju njihovu primjenu, protiv nacionalno zakonodavstvo koje upućuje na izravnu ovisnost državnog odvjetništva o tijelu izvršne vlasti, kao što je ministar pravosuđa, i da im se protiv postojanje nacionalnih odredbi kojima se ograničava neovisnost državnog odvjetnika u pogledu primjene prava Unije, a osobito:**

(a) članak 1. stavak 2., članak 3. stavak 1. točke 1. i 3. te članak 7. stavci 1. do 6. i stavak 8., kao i članak 13. stavci 1. i 2. Ustawe z dnia 28 stycznia 2016 roku Prawo o prokuraturze (Zakon od 28. siječnja 2016. o državnom odvjetništvu) čiji sadržaj upućuje na to da ministar pravosuđa, koji je ujedno i glavni državni odvjetnik i najviše tijelo državnog odvjetništva, može davati naloge koji obvezuju podređene državne odvjetnike i u pogledu ograničavanja ili sprečavanja izravne primjene prava Unije[?]

Navedene odredbe međunarodnog prava

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: EKLP): članak 3., članak 6. stavak 3. točke (b) i (c)

Navedene odredbe prava Zajednice

1. Ugovor o funkcioniranju Europske unije: članci 2., 6., 9., članak 19. stavak 1.
2. Povelja Europske unije o temeljnim pravima: članci 4. i 47.
3. Direktiva (EU) 2016/1919 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o pravnoj pomoći za osumnjičenike i okrivljenike u kaznenom postupku i za tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga (SL 2016., L 297, str. 1. i ispravak SL 2017., L 91, str. 40., u daljnjem tekstu: Direktiva 2016/1919): uvodne izjave 18., 19., 24. i 27.; članak 2. stavak 1. točke (b) i (c) te članak 2. stavak 2., članak 4. stavak 5., članak 8. i članak 9.

4. Preporuka Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku (SL 2013., C 378, str. 8., u daljnjem tekstu: Preporuka Komisije): uvodne izjave 1., 6., 7., 11. i 13.; točke 4., 7., 11. i 13.

5. Direktiva 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhiđbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima (SL 2013., L 294, str. 1., u daljnjem tekstu: Direktiva 2013/48/EU): uvodne izjave 50. i 51.; članak 3.

Navedene odredbe nacionalnog prava

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Ustav Republike Poljske): članci 7. i 9., članak 42. stavak 2.

2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Kazneni zakonik od 6. lipnja 1997.) (u daljnjem tekstu: Kazneni zakonik): članak 1. stavak 1., članak 31. stavci 1. i 2.

3. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Zakonik o kaznenom postupku od 6. lipnja 1997.) (u daljnjem tekstu: Zakonik o kaznenom postupku): članci 6., 7., 16., 71., članak 79. stavak 1. točke 3. i 4., članak 79. stavak 3., članak 81. stavak 1., članak 81.a. stavci 2. i 3., članak 137., članak 147. stavci 1., 2. i 2.b, članak 168.a, članak 171. stavci 1., 5. i 7., članak 175. stavak 1., članak 245. stavak 1., članak 298. stavak 1., članak 300. stavci 1. i 4., članak 301., članak 313. stavak 1., članak 321., članak 326. stavci 1. i 2., članak 344.a stavci 1. i 2., članak 437. stavci 1. i 2., članak 463. stavak 1.

4. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Zakon od 27. srpnja 2001. o organizaciji redovnih sudova), Dz.U. iz 2001., br. 98., poz. 1070., kako je izmijenjen (u daljnjem tekstu: Zakon o organizaciji redovnih sudova): članci 9., 9.a i 53.c

5. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze (Zakon od 28. siječnja 2016. o državnom odvjetništvu), Dz.U. iz 2016., poz. 176., kako je izmijenjen: članci 1., 3., 7., 13. i 106.

Sudska praksa Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu

1. Presuda od 27. studenoga 2008. u predmetu Salduz protiv Turske (ECLI:CE:ECHR:2008:1127JUD003639102) – t. 50., 51., 54., 55., 60., 62. i 72.;

2. Presuda od 31. ožujka 2009. u predmetu Płonka protiv Poljske (ECLI:CE:ECHR:2009:0331JUD002031002) – t. 34., 35., 41. i 42.;

3. Presuda od 13. rujna 2016. u predmetu Ibrahim i dr. protiv Ujedinjene Kraljevine (ECLI:CE:ECHR:2016:0913JUD005054108) – t. 249., 253. do 255., 257., 258., 261. i 271. do 274.;

4. Presuda od 9. studenoga 2018. u predmetu Beuze protiv Belgije (ECLI:CE:ECHR:2018:1109JUD007140910).

Sažeti prikaz činjeničnog stanja i postupka

- 1 Kazneni postupak pred sudom koji je uputio zahtjev vodi se protiv K.P.-a, optuženog da je:
 - (a) 22. srpnja 2022., protivno odredbama Ustave o przeciwdziałaniu narkomanii (Zakon o sprečavanju zlouporabe opojnih droga), posjedovao opojnu drogu u obliku marihuane u bruto količini od 8,50 grama i psihotropnu tvar u obliku amfetamina u bruto količini od 33,83 grama, odnosno da je počinio kazneno djelo iz članka 62. stavka 1. Ustave z dnia 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Zakon od 29. srpnja 2005. o sprečavanju zlouporabe opojnih droga);
 - (b) 21. srpnja 2022. oko 23:55 sati pod utjecajem tvari slične alkoholu, s amfetaminom u krvi u koncentraciji od 156,2 ng/ml, upravljao osobnim vozilom, odnosno da je počinio kazneno djelo iz članka 178.a stavka 1. Kaznenog zakonika.
- 2 K.P.-a su u 00.05 sati zaustavili policijski službenici koji su trenutak ranije, još prije ponoći, propitali tehničku ispravnost vozila kojim je upravljao, ali otišli su nakon razgovora s K.P.-om. Prije zaustavljanja K.P. se nalazio izvan vozila, bio je nervozan i govorio je nepovezano. Na zahtjev policijskih službenika dao im je plastične vrećice koje je imao kod sebe i koje su sadržavale bijeli prah i zelenu osušenu tvar. Nakon zaustavljanja prevezli su ga u bolnicu gdje mu se uzela krv radi ispitivanja na prisutnost psihotropnih tvari.
- 3 U jutarnjim satima 22. srpnja 2022., bez K.P.-ove prisutnosti, izvršena je pretraga njegove kuće. Bez K.P.-ova sudjelovanja, u daljnjem je tijeku postupka provedena i analiza video nadzora ulica kojima se mogao kretati vozilom.
- 4 Ispitivanje testerom pokazalo je da su tvari koje je K.P. predao bile marihuana i amfetamin. U 12.15 sati 22. srpnja 2022. optužen je za počinjenje kaznenog djela iz članka 62. stavka 1. Zakona o sprečavanju zlouporabe opojnih droga.
- 5 K.P. je obaviješten da ima pravo na branitelja kojeg sam imenuje i da ima mogućnost korištenja branitelja po službenoj dužnosti s obzirom na njegovu ekonomsku situaciju. Također je obaviješten da ima pravo na davanje izjava i pravo na šutnju. Zapisnik s ispitivanja ne sadržava napomene o trenutačnim ili prošlim psihičkim poremećajima.

- 6 K.P. je priznao počinjenje kaznenog djela koje mu se stavlja na teret. Odbio je davati izjave, potpisati zapisnik te uvid u spise na kraju istrage. Ispitivanje se nije snimalo u obliku audiovizualnog zapisa. U ispitivanju nije sudjelovao branitelj. Tijelo koje je vodilo postupak nije zatražilo od suda da imenuje branitelja po službenoj dužnosti. K.P. je pušten na slobodu u 12:31 sati 22. srpnja 2022.
- 7 Ispitivanje uzete krvi pokazalo je koncentraciju amfetamina (156,2 ng/ml) koju je stručnjak kvalificirao kao stanje „pod utjecajem tvari slične alkoholu”.
- 8 U kolovozu 2022. policijski službenik donio je rješenje o dopuni optužnog prijedloga za djelo iz članka 178.a stavka 1. Kaznenog zakonika, ali on nije odmah najavljen K.P.-u. Saslušana psihijatrica navela je da pogoršanje simptoma psihičke bolesti onemogućuje da K.P. sudjeluje u postupovnim radnjama.
- 9 Iz medicinske dokumentacije koju je dobio državni odvjetnik proizlazi da je K.P. od 2021. nekoliko puta boravio u psihijatrijskim bolnicama, uključujući 22. srpnja 2022. i u razdoblju od 8. kolovoza do 30. rujna 2022., zbog psihičkih i psihotičnih problema.
- 10 Rješenje o dopuni optužnog prijedloga najavljeno je K.P.-u 14. listopada te je on ispitan u psihijatrijskoj bolnici bez prisutnosti branitelja. Obaviješten je o istim pravima kao i prilikom prvog ispitivanja. Radnja ispitivanja nije se snimala u obliku audiovizualnog zapisa. K.P. nije priznao djela koja mu se stave na teret i odbio je davati izjave, ali zatražio je uvid u spis nakon ispitivanja i pisano obrazloženje optužnog prijedloga. To obrazloženje dostavljeno je njegovoj majci 27. listopada 2022.
- 11 K.P. je napustio psihijatrijsku bolnicu 20. listopada 2022. Stručnjak je 23. listopada 2022. donio mišljenje o tvarima koje je K.P. predao prilikom zaustavljanja.
- 12 K.P. je 2. prosinca 2022. došao na policiju radi uvida u spise, ali odustao je od te radnje. U to vrijeme nije imao branitelja kojeg je sam imenovao ni branitelja po službenoj dužnosti. Nije podnio dokazne prijedloge.
- 13 Sąd Rejonowy we Włocławku (Općinski sud u Włocławeku, Poljska) zaprimio je 15. prosinca optužnicu protiv K.P.-a koju je sastavio policijski službenik i potvrdio državni odvjetnik. Punomoć za obranu koju je K.P. dao odvjetniku dostavljena je 17. siječnja 2023.
- 14 Rješenjem od 28. veljače 2023. sud je na temelju članka 344.a stavka 1. Zakonika o kaznenom postupku vratio predmet državnom odvjetniku Prokurature Rejonowe we Włocławku (Općinsko državno odvjetništvo u Włocławeku) radi dopune istrage ispitivanjem K.P.-a u prisutnosti odvjetnika i pribavljanjem stručnih mišljenja psihijataru u pogledu K.P.-ova mentalnog zdravlja u trenutku počinjenja djela i tijekom postupka.

- 15 Državni odvjetnik podnio je 3. ožujka 2023. žalbu protiv tog rješenja i naveo da dokaze ne treba dopuniti, a na temelju pribavljene medicinske dokumentacije nema osnove za to da K.P.-a ispituju stručnjaci radi utvrđivanja njegova mentalnog zdravlja.
- 16 Sąd Okręgowy we Włocławku (Okružni sud u Włocławeku, Poljska) poništio je 29. ožujka 2023. rješenje od 28. veljače 2023. i predmet je vraćen Sădu Rejonowom we Włocławku (Općinski sud u Włocławeku).
- 17 Sud koji je uputio zahtjev ističe da je nadređeni Prokuratora Rejonowog we Włocławku (Općinski državni odvjetnik u Włocławeku, Poljska), koji je kao javni tužitelj stranka u postupku u predmetu protiv K.P.-a, glavni državni odvjetnik koji je ujedno i ministar pravosuđa, pri čemu glavni državni odvjetnik upravlja državnim odvjetništvom osobno ili preko podređenih i donosi odluke, smjernice i upute.

Sažeti prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

Obrazloženje prvog, drugog, trećeg, petog, šestog, sedmog, devetog i desetog pitanja

- 18 Postupak pred sudom koji je uputio zahtjev odnosi se na osumnjičenika/optuženika koji je u prošlosti bio liječen u nekoliko bolnica na psihijatrijskim odjelima. U radnjama istražnog postupka, od prvog ispitivanja do podnošenja optužnice, nije mu osigurano sudjelovanje branitelja. Nisu utvrđene njegove potrebe kao osobe za koju je postojala pretpostavka ranjivog položaja ili ranjivosti niti mu je omogućeno osporavanje ocjene u tom pogledu. Ispitivan je i tijekom boravka na odjelu psihijatrijske bolnice. Radnje ispitivanja nisu zabilježene u obliku audiovizualnog zapisa. Nije pribavljeno specijalističko mišljenje u pogledu mentalnog zdravlja osumnjičenika, odnosno nije utvrđeno je li prilikom počinjenja djela mogao shvatiti njegovo značenje ili kontrolirati svoje postupke te može li uopće sudjelovati u postupku i samostalno se i razumno braniti.
- 19 Na taj je način osumnjičeniku uskraćen minimalni standard zaštite koji mu pripada na temelju direktiva 2016/1919 i 2013/48/EU, što proizlazi iz nepravilnog i nepotpunog prenošenja tih direktiva u nacionalni pravni poredak.
- 20 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se u odnosu na ranjive osobe (a takvima nedvojbeno treba smatrati osobe kojima su ranije dijagnosticirani psihički problemi) Direktivom 2016/1919 pojačava jamstvena priroda odredbi Direktive 2013/48/EU. To znači da su u odnosu na takve osobe istražna tijela dužna ne samo razmotriti posebnu situaciju osumnjičenika i pravilno je ocijeniti u skladu sa zahtjevima Direktive 2016/1919, nego su, osim toga, dužna takvim osobama, u skladu s odredbama Direktive 2013/48/EU, osigurati pristup odvjetniku u roku i na način da te osobe mogu stvarno i djelotvorno ostvariti svoje pravo na obranu

prije nego što ih ispita policija ili drugo tijelo zaduženo za provedbu zakona ili pravosudno tijelo i nakon istražnih radnji ili radnji prikupljanja dokaza koje izvršavaju istražna ili druga nadležna tijela.

- 21 Odredbama nacionalnog kaznenog postupovnog prava ne utvrđuje se kada i u kojem obliku treba utvrditi (i uvodno ocijeniti) potrebe osumnjičene osobe (i osumnjičenika) i njima se ne uvodi *a priori* institut privremene (hitne) pravne pomoći za osumnjičenika. U skladu s člankom 79. stavkom 1. točkama 3. i 4. Zakonika o kaznenom postupku, optuženik mora imati branitelja ako postoji opravdana sumnja da je njegova sposobnost shvaćanja značenja djela ili kontroliranja svojih postupaka bila isključena ili znatno ograničena prilikom počinjenja tog djela (točka 3.) i kad postoji opravdana dvojba u pogledu toga dopušta li njegovo mentalno zdravlje da sudjeluje u postupku ili da se samostalno i razumno brani (točka 4.). Međutim, navedeni slučajevi obvezne obrane ni na koji način nisu potkrijepljeni zahtjevom utvrđenim nacionalnim postupovnim pravom u pogledu toga da istražno tijelo trenutačno utvrdi i ocijeni takvu situaciju, a u skladu s člankom 79. stavkom 3. Zakonika o kaznenom postupku u slučajevima utvrđenima člankom 79. stavkom 1. točkama 3. i 4. Zakonika o kaznenom postupku, sudjelovanje branitelja načelno je obvezno tek u fazi sudskog postupka.
- 22 S druge strane, sud koji je uputio zahtjev smatra da su radnje utvrđivanja i dodjele barem hitne pravne pomoći osumnjičeniku, osobito već prije prvog ispitivanja u istražnom postupku, zahtjev utvrđen direktivama 2016/1919 i 2013/48/EU. Međutim, taj zahtjev nije prenesen u poljski pravni poredak. Priznavanje izravnog učinka navedenih direktiva u tom pogledu omogućilo bi izvršavanje radnji utvrđivanja i dodjele barem hitne pravne pomoći osumnjičeniku prije prvog ispitivanja i svih njegovih prava kao osumnjičenika. Upravo tijekom prvog ispitivanja ispitivana osoba je najranjivija i najpodložnija eventualnim pritiscima.
- 23 Odredbama poljskog kaznenog prava ne osigurava se ni snimanje ispitivanja osobe na koju se odnosi Direktiva 2016/1919 i Preporuka Komisije. Sud koji je uputio zahtjev svjestan je da su preporuke neobvezujući (*soft law*) akti, ali imaju funkciju informiranja i pojašnjavanja odredbi obiju direktiva. Nacionalni sudovi svakako su dužni uzeti u obzir preporuke koje je donijelo tijelo Unije uvijek kada preporuke mogu pojasniti tumačenje drugih odredbi prava Unije. Preporuka o sastavljanju audiovizualnog zapisa služi jačanju postupovnih jamstava osumnjičenika, među ostalim, omogućivanjem ispitivanja toga jesu li istražna tijela bez odlaganja ocijenila postoji li osnova za dodjelu pravne pomoći (barem hitne). Ta preliminarna ocjena također treba imati oblik postupovne radnje. To ne mora biti povezano s mogućnosti osporavanja odluke, nego treba biti pravo u pogledu kojeg se može provesti nadzor.
- 24 Mogućnost sastavljanja audiovizualnog zapisa ispitivanja osumnjičenika predviđeno je člankom 147. stavkom 1. Zakonika o kaznenom postupku, ali ne navodi se slučaj ispitivanja u istražnom postupku osumnjičenika čiji položaj treba smatrati ranjivim. Ti se zapisi u praksi ne sastavljaju u toj fazi postupka. Nepostojanje tog zapisa ne omogućuje pak da se *ex post* ocijeni jesu li se uopće

pokušale utvrditi i ocijeniti posebne potrebe osumnjičenika i je li on mogao razumjeti obavijesti o pravima.

- 25 U skladu s člankom 2. stavkom 1. Direktive 2016/1919, pravo na zahtjev za imenovanje branitelja po službenoj dužnosti nastupa već u trenutku oduzimanja slobode ili uhićenja (točka (a)) ili provođenja radnji povezanih s prikupljanjem dokaza u kojima osumnjičenik može ili mora sudjelovati (točka (c)), odnosno i u fazi koja prethodi sudskom postupku, prije ispitivanja koje provodi policija ili neko drugo tijelo ili prije provođenja istražnih radnji ili radnji povezanih s prikupljanjem dokaza.
- 26 Sud koji je uputio zahtjev navodi da u poljskom postupovnom pravu ne postoji mehanizam za suzbijanje ili ispravljanje propusta tijela kaznenog progona u tom pogledu. Taj nedostatak često povređuje osumnjičeničko pravo na obranu.
- 27 Prema mišljenju tog suda, zbog isteka roka za prenošenje Direktive 2016/1919 (25. svibnja 2019.) i isteka roka za prenošenje Direktive 2013/48/EU (27. studenoga 2016.), prava koja proizlaze iz tih direktiva treba izravno primjenjivati na građane u okviru vertikalnih odnosa. Međutim, u istražnom se postupku zanemaruju relevantne pretpostavke direktiva.
- 28 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, glavni problem povezan s neprenošenjem Direktive 2016/1919 i Direktive 2013/48/EU i neprovođenjem Preporuke Komisije jest osiguravanje prava na branitelja osobama za koje postoji pretpostavka ranjivog položaja i koje moraju imati pravnu pomoć već u trenutku u kojem su osumnjičeni za počinjenje kaznenog djela. Osoba navedena u Direktivi 2016/1919 bez pravne pomoći ne može znati na što i u kojem opsegu ima pravo.
- 29 U skladu s člankom 31. stavcima 1. i 2. poljskog Kaznenog zakonika, kazneno djelo nije počinio onaj tko, zbog mentalne bolesti, intelektualnog oštećenja ili drugih poremećaja psihičkih funkcija, prilikom počinjenja djela nije mogao shvatiti njegovo značenje ili kontrolirati svoje postupke, a ako je u trenutku počinjenja kaznenog djela sposobnost shvaćanja značenja djela ili kontroliranja postupaka bila znatno ograničena, sud može primijeniti iznimno ublažavanje kazne. Sud koji je uputio zahtjev smatra da nije dopuštena situacija u kojoj nepostojanje utvrđivanja u fazi koja prethodi sudskom postupku dovodi do podnošenja optužnice protiv takve osobe.
- 30 U smislu prava Unije, osumnjičenici i optuženici koji su u potencijalno ranjivom položaju s obzirom na dvojbe u pogledu njihova psihofizičkog zdravlja u kaznenom postupku moraju imati odvjetnika (pravnu pomoć) u skladu s nacionalnim pravom (članak 79. stavak 1. točke 3. i 4. Zakonika o kaznenom postupku) te Direktivom 2013/48/EU i Direktivom 2016/1919. U skladu s uvodnom izjavom 19. Direktive 2016/1919, država članica dužna je dotičnoj osobi odobriti pravnu pomoć bez nepotrebnog odgađanja, a najkasnije prije prvog ispitivanja. Ako to nije moguće, tijela istražnog postupka trebala bi po službenoj

dužnosti odobriti barem hitnu ili privremenu pravnu pomoć prije ispitivanja ili provođenja radnji povezanih s prikupljanjem dokaza.

- 31 Međutim, odredbama poljskog Zakonika o kaznenom postupku u zanemarivoj se mjeri uređuje pitanje povezano sa stvarnim i djelotvornim pristupom obveznoj obrani te se uopće ne uređuje pitanje prisutnosti osumnjičeničkova odvjetnika prije prvog ispitivanja i tijekom radnji uz sudjelovanje osumnjičenika čak i u slučaju obvezne obrane.

RADNI DOKUMENT

- 32 Potreba da se, u skladu s člankom 313. stavkom 1. Zakonika o kaznenom postupku, osumnjičenika ispita odmah nakon najave optužnog prijedloga i bez pravnih osnova koje omogućuju dodjelu barem hitne ili privremene pravne pomoći po službenoj dužnosti protivna je pravu na pristup odvjetniku „prije ispitivanja” koje proizlazi iz navedenih direktiva. U članku 301. Zakonika o kaznenom postupku navodi se da se ispitivanje osumnjičenika uz sudjelovanje branitelja provodi samo na zahtjev samog osumnjičenika, pri čemu nedolazak branitelja ne odgađa ispitivanje.
- 33 Kako bi se zajamčila djelotvornost prava Unije u okolnostima ovog predmeta, sud koji je uputio zahtjev poziva se na načelo izravnog učinka neprenesenih ili pogrešno prenesenih direktiva Unije. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, odredbe Direktive 2019/1919 navedene u prvom, drugom, trećem, petom, šestom, sedmom, devetom i desetom pitanju u vezi s Preporukom Komisije i odredbama Direktive 2013/48/EU koje se također primjenjuju, jasne su i precizne te ne dovode do dvojbi u tumačenju. Pritom su bezuvjetne. Slijedom toga, sud koji je uputio zahtjev traži potvrdu da navedene odredbe ispunjavaju kriterije izravnog učinka.

Obrazloženje četvrtog i osmog pitanja

- 34 Sud koji je uputio zahtjev navodi da smatra da postoji sukob između odredbi nacionalnog prava (Zakonik o kaznenom postupku) i prava Unije. Sud koji je uputio zahtjev nastoji utvrditi da su, zbog nepravilnog prenošenja prava Unije i s obzirom na izravan učinak odredbi direktiva u navedenom području, sudovi i sva druga državna tijela koja provode zakone u svim fazama dužni izuzeti iz primjene odredbe nacionalnog prava koje su protivne pravu Unije. Postupovna pravila koja su na snazi u Poljskoj ne samo da ne sadržavaju dostatno precizno utvrđena rješenja kojima se zainteresiranoj osobi jamče sva prava utvrđena Direktivom 2016/1919 i Direktivom 2013/48/EU, nego čak sadržavaju pravila koja onemogućavaju tumačenje postupovnih pravila u skladu s pravom Unije.
- 35 Člankom 79. stavkom 3. Zakonika o kaznenom postupku određuje se da je sudjelovanje branitelja obvezno samo na raspravi i onim saslušanjima na kojima je obvezno sudjelovanje osumnjičenika.
- 36 Člankom 301. Zakonika o kaznenom postupku određuje se da se ispitivanje osumnjičenika uz sudjelovanje branitelja provodi samo na zahtjev samog osumnjičenika, pri čemu nedolazak branitelja (neovisno o razlogu nedolaska) ne odgađa ispitivanje. Ispitivanje osumnjičenika koji se potencijalno nalazi u ranjivom položaju ili je ranjiv bez omogućivanja kontakta s braniteljem i jamčenja njegova sudjelovanja u toj radnji, stoga formalno ne predstavlja povredu odredbi Zakonika o kaznenom postupku. U poljskom se kaznenom pravu također ne navodi ništa u pogledu dodjele hitne ili privremene pomoći već u fazi utvrđivanja potreba osumnjičenika. U istražnim postupcima općenito je prihvaćeno da državni

odvjetnik traži od suda da se osumnjičeniku dodijeli branitelj po službenoj dužnosti tek nakon pribavljanja specijalističkog mišljenja, a osumnjičenik je u predmetu već ispitan i optužen.

- 37 Sud koji je uputio zahtjev smatra da je odredba članka 301. Zakonika o kaznenom postupku općenita te se njome ne propisuje obveza ispitivanja osumnjičenika uz sudjelovanje branitelja koja se utvrđuje u njoj. Dok, kao što je to slučaj u predmetu protiv K.P.-a, državni odvjetnik prikuplja daljnje podatke o zdravstvenom stanju osumnjičenika, istodobno se provode radnje povezane s prikupljanjem dokaza bez sudjelovanja odvjetnika. U tim se okolnostima sve najvažnije radnje u istražnom postupku u odnosu na osumnjičenika odvijaju bez sudjelovanja branitelja.
- 38 Poljskim se odredbama kaznenog postupovnog prava u prethodno navedenom području zanemaruju odredbe direktiva ili su im protivne. Stoga sud koji je uputio zahtjev smatra da je nužno da sudovi, kao i sva državna tijela koja provode zakone izuzmu iz primjene odredbe nacionalnog prava koje se protive djelotvornoj primjeni prava Unije u ovom predmetu. Međutim, kada je dostatna primjena usklađenog tumačenja, sudovi su, kao i ostala državna tijela koja provode zakone, dužni primijeniti taj instrument.
- 39 Osim toga, sud koji je uputio zahtjev ističe moguću razliku između sadržaja uvodne izjave 27. Direktive 2016/1919 i uređenja iz članka 344.a Zakonika o kaznenom postupku kojim se omogućuje prosljeđivanje predmeta državnom odvjetniku radi dopunjavanja istrage ako spis predmeta upućuje na ključne nedostatke u tom postupku, osobito na potrebu traženja dokaza, a provođenje potrebnih radnji od strane suda dovelo bi do znatnih poteškoća. Međutim, naglašava nedostatak dokaza u spisima, ali ne spominje povredu postupovnih jamstava osumnjičenika.

Obrazloženje jedanaestog, dvanaestog i trinaestog pitanja

- 40 Svojim jedanaestim, dvanaestim i trinaestim pitanjem sud koji je uputio zahtjev želi da se utvrdi djelotvoran pravni lijek kojim se osigurava da osumnjičenici protiv kojih se vodi kazneni postupak pred sudom koji je uputio zahtjev neutraliziraju učinke povrede njihovih prava koja proizlaze iz Direktive 2016/1919 i, dodatno, Direktive 2013/48/EU. Potreba za uvođenjem takvog pravnog lijeka proizlazi iz članka 8. Direktive 2016/1919 i članka 12. Direktive 2013/48/EU.
- 41 U Direktivi 2013/48/EU i Direktivi 2016/1919 u pogledu prava na pomoć odvjetnika i posljedica povrede tog prava upućuje se na aktualnu sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP), te stoga na potrebu da u tom pogledu treba poštovati standarde iz Strasbourga.
- 42 Sud koji je uputio zahtjev osobito ističe presude ESLJP-a u predmetima Salduz, Ibrahim i Beuze te zaključuje da se u sudskoj praksi ESLJP-a upućuje na to da se

ne prihvaća korištenje u postupku dokaza iz izjava koje su osumnjičenicima dali u početnoj fazi kaznenog postupka kada im nije zajamčeno pravo na pomoć branitelja i nisu pravilno upoznati s posljedicama davanja izjava.

- 43 S obzirom na sudsku praksu ESLJP-a, povreda prava na obranu stoga predstavlja ozbiljan razlog za izdvajanje dokaza koji je pribavljen u uvjetima te povrede. Međutim, tom se pristupu, s obzirom na poljsko nacionalno pravo, protivi članak 168.a Zakonika o kaznenom postupku, prema kojem se dokaz ne može smatrati nedopuštenim samo na temelju činjenice da je prikupljen protivno postupovnim odredbama ili kaznenim djelom iz članka 1. stavka 1. Kaznenog zakonika (pretpostavke kaznene odgovornosti), osim ako je dokaz prikupljen u okviru obavljanja službenih dužnosti javnoga službenika, kao rezultat ubojstva, namjernoga oštećivanja zdravlja ili lišavanja slobode. Točno je da europski zakonodavac Direktivom 2013/48/EU nije uveo općenitu zabranu korištenja dokaza prikupljenih povredom prava na pristup odvjetniku, ali utvrdio je uvjet da se moraju ocjenjivati na poseban način, uzimajući u obzir potrebu da se optuženiku/okrivljeniku zajamči pošteno suđenje.
- 44 Stoga sud koji je uputio zahtjev smatra da odredbe Direktive 2013/48/EU o djelotvornom pravnom lijeku znače da sud treba izuzeti iz primjene odredbu članka 168.a Zakonika o kaznenom postupku tijekom ocjene iskaza osumnjičenika/optuženika kojemu nije zajamčeno pravo na pomoć branitelja i utvrditi da radnja koja je na taj način provedena nije dopuštena. Nadalje, sud mora nastojati da se nedopuštena postupovna radnja ukloni iz dokaza i da se radnja ponovi na način da njezino provođenje bude u skladu sa zakonom u pogledu prava na prisutnost odvjetnika. Kako bi to postigao, sud u takvoj situaciji mora iskoristiti institut vraćanja predmeta u fazu istražnog postupka (članak 344.a Zakonika o kaznenom postupku) i obvezati državnog odvjetnika da ukloni povrede.
- 45 Sud koji je uputio zahtjev navodi da je u ovom predmetu došlo do niza povreda osumnjičeničkih prava (ispitivanje bez sudjelovanja branitelja i, osim toga, dva puta u situacijama koje dovode do dvojbi u pogledu toga razumije li osumnjičenik radnje koje se obavljaju u odnosu na njega i zadržavanje slobode izražavanja, uključujući u psihijatrijskoj bolnici) koje se ne mogu otkloniti u fazi sudskog postupka, a njihovo postojanje bitno utječe na ocjenu zakonitosti provođenja radnje povezane s prikupljanjem dokaza prikupljenih u predmetu.
- 46 Sud koji je uputio zahtjev stoga u institutu članka 344.a Zakonika o kaznenom postupku vidi jedini djelotvoran pravni lijek dostupan u poljskom kaznenom postupku o kojem je riječ u članku 12. Direktive 2013/48/EU kojim se zapravo mogu otkloniti povrede istražnog postupka u pogledu osumnjičeničkih prava na obranu u toj fazi postupka.

Obrazloženje četrnaestog i petnaestog pitanja

- 47 Sud koji je uputio zahtjev želi utvrditi je li državni odvjetnik dužan priznati izravan učinak odredbi te direktive nakon isteka roka za njezino prenošenje. Sud

koji je uputio zahtjev smatra da poljska tijela zadužena za provedbu zakona tijekom istražnog postupka ne priznaju taj učinak i svoje odluke temelje isključivo na tekstu poljskih odredbi, čime se ugrožava važnost Direktive 2016/1919 u poljskom pravnom poretku.

- 48 Nakon završetka istražnog postupka i podnošenja optužnice sudu, državni odvjetnik je stranka u postupku. Međutim, do tog trenutka on je tijelo koje vodi postupak, te stoga tijelo koje provodi zakone *sensu largo*. Može optužiti osobu i podnijeti optužnicu protiv nje, ali i obustaviti postupak. U skladu s člankom 6. Zakona o državnom odvjetništvu, državni odvjetnik dužan je poduzimati radnje utvrđene zakonom i voditi se načelom nepristranosti i jednakog postupanja prema svim građanima. Iz toga treba proizlaziti obveza očuvanja poštovanja prava Unije. Međutim, u istražnim postupcima u kojima sudjeluju osobe obuhvaćene zaštitom Direktive 2016/1919, koja nije u cijelosti prenesena, dolazi do povreda prava.
- 49 Sud koji je uputio zahtjev poziva se na sudsku praksu Suda, među ostalim, presudu od 27. svibnja 2019., OG i PI (Državna odvjetništva u Lübecku i Zwickau), C-508/18 i C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, i smatra da i tijela istražnog postupka moraju biti neovisna uvijek kada primjenjuju pravo Unije. Sud koji je uputio zahtjev ističe da je, slijedom toga, Sud u toj presudi oštro kritizirao situacije u kojima je jamčenje temeljnih prava Europske unije povjereno tijelu kojem obvezujuće naloge može davati tijelo izvršne vlasti (ministar pravosuđa) i naveo da je to protivno načelu jamčenja prava na djelotvornu pravnu zaštitu.
- 50 Međutim, u poljskom sustavu kaznenog prava nadređeni općinskom državnom odvjetniku i glavni državni odvjetnik (koji je ujedno i ministar pravosuđa, odnosno izvršna vlast) u svakom trenutku i u svakom predmetu mogu odlučiti o tome da općinski državni odvjetnik prihvati drugu pravnu kvalifikaciju počinjenog djela koja nije ona izvorna, podnese zahtjev za primjenu preventivne mjere u obliku istražnog zatvora, primijeni preventivne mjere kojima se oduzima sloboda, podnese optužnicu ili obustavi postupak ili zanemari izravan učinak odredbe direktive koja nije prenesena u poljski pravni poredak u propisanim rokovima.
- 51 U skladu s člankom 1. stavkom 2. Zakona o državnom odvjetništvu, ministar pravosuđa obnaša dužnost glavnog državnog odvjetnika i, na temelju članka 13. stavka 2. Zakona o državnom odvjetništvu, nadređen je državnim odvjetnicima organizacijskih jedinica državnog odvjetništva. Ovlašten je za donošenje odluka, smjernica i naloga (članak 13. stavak 1. Zakona o državnom odvjetništvu), a državni odvjetnik organizacijske jedinice državnog odvjetništva mora izvršavati donesenu odluku i nalog, pa čak i smjernice nadređenog.
- 52 Neovisnost državnih odvjetnika jamči pojedincu da će tijelo čuvati vladavinu prava. To je jamstvo prava na pošteno i nepristrano suđenje. Međutim, u trenutačnom normativnom sustavu u Republici Poljskoj *de facto* političar, odnosno ministar pravosuđa koji je ujedno i glavni državni odvjetnik, može utjecati na tijek svakog kaznenog postupka i čak neizravno (odvrćajućim

učinkom) utjecati na odluke suda, a još više na odluke državnih odvjetnika iz podređenih državnih odvjetništava.

- 53 U kontekstu takozvanog odvrćajućeg učinka u odnosu na državne odvjetnike sud koji je uputio zahtjev poziva se na članak 106. stavak 3. Zakona o državnom odvjetništvu kojim se predviđa mogućnost upućivanja državnog odvjetnika, bez njegova pristanka, na razdoblje do 12 mjeseci tijekom godine, na obavljanje dužnosti u državno odvjetništvo sa sjedištem u mjestu u kojem boravi upućeni državni odvjetnik ili u mjesto u kojem se nalazi državno odvjetništvo koje je mjesto rada upućenog državnog odvjetnika. Takva upućivanja trebala bi biti iznimna, ali u razdoblju od 4. ožujka 2016. do 31. prosinca 2019. barem 60 državnih odvjetnika premješteno je u podređene jedinice u okviru svojevrstne stegovne kazne. Drugi, jednako ozbiljan oblik svojevrstne stegovne kazne jest upućivanje državnog odvjetnika u drugo državno odvjetništvo koje se nalazi izvan mjesta rada ili boravišta na razdoblje do šest mjeseci, bez njegova pristanka. Sud koji je uputio zahtjev smatra da utjecanje (primjena odvrćajućeg učinka) na pravosudno tijelo može biti uvjetovano time da tijelo izravno ne primjenjuje pravo Unije.
- 54 Potrebno je tumačenje Suda u tom pogledu kako bi se pojasnilo treba li načela prava Unije tumačiti na način da im se protivi postojanje odredbi nacionalnog prava na temelju kojih je moguće izvršavati pritisak na pravosudna tijela kako bi se ograničilo ili ukinulo to da ta tijela izravno primjenjuju pravo Unije, a osobito nacionalne odredbe kojima se odvrća suca ili državnog odvjetnika od toga da, pri nastojanju da zajamče punu djelotvornost odredbi Unije, ne uzmu u obzir učinke takvog nacionalnog prava. Ako se ne odgovori na ta pitanja, postoji ozbiljna opasnost, neovisno o odgovorima na pitanja od 1. do 12., da se ta presuda neće moći izvršiti u nacionalnom pravu s obzirom na to da u nacionalnom pravnom poretku postoje represivni (navedena degradacija ili premještaj) i ingerencijski mehanizmi (smjernice i upute) koje to mogu djelotvorno onemogućiti.
- 55 Na temelju članka 105. stavka 1. Poslovnika Suda, Sąd Rejonowy we Włocławku (Općinski sud u Włocławeku) traži primjenu ubrzanog postupka.